

ต้นลาน ต้นลูกฆ่าแม่
อยู่ในตระกูลปาล์ม สวย..ลูกกินได้ ใช้ทำครก มุงหลังคาทำที่อยู่อาศัยได้

เผยแพร่วันเสาร์ที่ 22 ตุลาคม พ.ศ.2559

จากสี่แยกกบินทร์บุรี มุ่งไปทางจังหวัดนครราชสีมา ตรงนั้นอยู่ในพื้นที่ของอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ชาวเมืองเป็นปาลาน และที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน เมื่อก่อนถนนแถบนี้มีเพียงสองเลน แต่ปัจจุบันถนนขยายออกกว้างขวาง ฝั่งตรงข้ามที่ทำการอุทยาน มีสถานีบริการน้ำมันขนาดใหญ่ วันหยุดและเทศกาลคนแวงกันมากจนที่จอดรถแทบไม่พอ

อุทยานแห่งชาติทับลาน ต่างจากอุทยานอื่นตรงที่มีต้นลานขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น จัดเป็นปาลานในธรรมชาติผืนเดียวและผืนสุดท้ายของประเทศ

อุทยานแห่งชาติทับลาน มีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่อำเภอปักธงชัย วังน้ำเขียว ครบุรี เลิงสาบ จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์และมีป่าลาน ซึ่งหาได้ยากที่มีเฉพาะบางท้องที่เท่านั้น มีต้นลานขึ้นตามธรรมชาติ เป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำ ลำธารต่าง ๆ และมีธรรมชาติที่สวยงาม เช่น หุบผา หน้าผา น้ำตก เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีเนื้อที่ใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศ คือ มีเนื้อที่ประมาณ 1,397,375 ไร่ หรือ 2,235 ตารางกิโลเมตร

ในอดีตป่าลานที่อุดมสมบูรณ์มีขึ้นอยู่กระจายทั่ว ๆ ไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมามีการขยายตัวของพื้นที่เกษตรกรรม จึงทำให้ป่าลานถูกบุกรุกทำลายลงไปมาก จนปัจจุบันคงเหลือป่าลานแห่งสุดท้าย คือ บริเวณบ้านทับลาน บ้านขุนศรี บ้านบุพราหมณ์ และบ้านวังมืด จังหวัดปราจีนบุรี ในการไปตรวจสอบสภาพป่าลานเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2517 ของนายประดิษฐ์ วนาพิทักษ์ อธิบดีกรมป่าไม้สมัยนั้น พบว่ามีป่าลานขนาดใหญ่ แต่ก็เริ่มมีการบุกรุกป่า ทำให้ประชากรของลานลดลง

เพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่าลานไว้ จึงได้จัดตั้งป่าลานพื้นที่ 36,250 ไร่ หรือ 58 ตารางกิโลเมตร เป็นวนอุทยาน เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2518

เพราะป่ารอบ ๆ วนอุทยานทับลานมีความอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับเป็นต้นน้ำสำคัญของประเทศ จึงได้มีการผนวกป่ารอบ ๆ วนอุทยาน พร้อมกับยกฐานะเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อปี 2523 ด้วยเหตุนี้เอง ป่าลานจึงได้รับความคุ้มครอง และอยู่รอดมาให้ผู้คนได้ศึกษาเรียนรู้จนถึงปัจจุบัน

ลาน เป็นไม้วงศ์ปาล์ม ญาติของลานที่คุ้นเคยกันดีก็มีมะพร้าว หวาย ตาล โตนด ตาว จาก

จัดให้ลานอยู่ในกลุ่มของพืชใบเลี้ยงเดี่ยว มีถิ่นกำเนิดอยู่ในอเมริกาและในแถบเมดิเตอร์เรเนียน โดยส่วนใหญ่แล้วต้นลานมักจะขึ้นในที่ที่มีอากาศชื้นเย็นและมีฝนตกมาก มีความทนทานต่อภัยธรรมชาติได้ดี ต้นเล็กแม้ว่าจะถูกไฟไหม้แต่ก็สามารถงอกขึ้นมาใหม่ได้ เนื่องจากมีรากที่ลึกมาก

ออกดอกไม่นานก็ตาย

ลานในโลกนี้มี 6 ชนิด แต่พบในเมืองไทย 3 ชนิด ได้แก่

1. **ลานพรุ** มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Corypha utan* Lam. มีเขตการกระจายพันธุ์ตั้งแต่อินเดียไปจนถึงฟิลิปปินส์ และรวมไปถึงทางตอนเหนือของออสเตรเลียและประเทศไทย พบมากในแถบภาคใต้แถวๆ จังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา กระบี่และพังงา ปาล์มชนิดนี้มักขึ้นตามแนวชายฝั่งแม่น้ำหรือในพื้นที่ที่ชุ่มน้ำ มีลักษณะของลำต้นที่สูงคล้ายกับต้นตาล โดยมีความสูงประมาณ 30 เมตร ขนาดของลำต้นไม่รวมกาบใบมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 40-60 เซนติเมตร และมักขึ้นรวมกันเป็นจำนวนมากในที่ราบท้องทุ่ง แม้ในบริเวณที่มีน้ำขัง

2. **ลานป่าหรือลานทุ่ง** มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Corypha lecomtei* Beec. สามารถพบได้ในประเทศไทยและเวียดนาม จัดเป็นพันธุ์ไม้ดั้งเดิมของไทย โดยพบได้มากที่ปราจีนบุรี ชอนแก่น และสระบุรี และยังพบได้ทั่วไปในจังหวัดลพบุรี ตาก นครปฐม และพิษณุโลก และต้นลานป่านี้นี้จะมีขนาดใหญ่ไม่เท่าลานวัด โดยมีความสูงประมาณ 15 เมตร และมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของต้นไม่รวมกาบใบประมาณ 45-75 เซนติเมตร

3. **ลานวัด** มีชื่ออื่นๆอีกคือลานบ้านและลานหมื่นเถิดเทิง...มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Corypha umbraculifera* เป็นปาล์มชนิดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีถิ่นกำเนิดในประเทศศรีลังกาและอินเดีย และยังเป็นต้นไม้ประจำชาติของศรีลังกาอีกด้วย สำหรับในประเทศไทยจะไม่พบตามธรรมชาติ แต่มักมีการนำมาเพาะปลูกในภาคเหนือ ส่วนใหญ่ปลูกไว้ในบริเวณวัด เพราะมีพื้นที่กว้างขวาง

ผู้คนที่ประโยชน์อะไรจากลานบ้าง

มองในมุมกว้างๆ ที่อุทยานแห่งชาติทับลาน มีต้นไม้ชนิดอื่นขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น รวมทั้งสัตว์ป่านานาชนิด เมื่อมีการอนุรักษ์ต้นลาน ไม้ชนิดอื่นก็พลอยอยู่รอดปลอดภัย เมื่อมีต้นไม้ สายน้ำสำคัญอย่างแม่น้ำมูลที่ไหลไปยังพื้นที่อีสานและแม่น้ำบางปะกง ที่ไหลผ่านภาคตะวันออก จึงมีหลักประกันว่า ยังคงจะมีน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนไปอีกนาน

ใครที่ใช้ถนนจากกบินทร์บุรีไปนครราชสีมา ช่วงอำเภอนาดี จะพบเห็นต้นลานขึ้นกระจายอยู่ทั่วไป ไม่เว้นท้องไร่ทุ่งนาของชาวบ้าน บางช่วงเห็นดอกบานสีขาว ด้วยเหตุนี้กระมัง นักจัดสวนได้นำลานลงปลูกตามรีสอร์ท รวมทั้งสถานที่ราชการ ทรงต้นและลีลาใบของลาน สวยไม่น้อยไปกว่าปาล์มประดับชนิดอื่น แต่ใครที่สนใจปลูกต้องมีพื้นที่ให้เขาได้แผ่ใบ เพราะใบมีขนาดใหญ่ เคยวัดกันได้กว้าง 2 เมตร ยาว 3 เมตร ช่วงที่ประชากรของต้นลานมีมาก ๆ เขาใช้ประโยชน์จากต้นลานเช่นกัน เริ่มจากตัดต้นมาทำเป็นที่นั่งเล่นแทนเก้าอี้ เศษเหลือก็ใช้ทำเชื้อเพลิง ใครมีฝีมือหน่อยก็ทำครก สาก ต้นอ่อนใช้เลี้ยงด้วง

ใบลานในสมัยโบราณ นิยมใช้จารึกตัวอักษรเพื่อบันทึกคำสอนของพุทธศาสนา เขาใช้เหล็กแหลมจารบนใบลานจากนั้นใช้ยางรักษา ยางรักจะแทรกอยู่ในตัวหนังสือ ทำให้มองเป็นสีดำ สามารถอ่านเป็นตัวหนังสือได้ ถึงแม้จะมีการบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ในคอมพิวเตอร์ แต่ก็มี การเก็บรักษา คัมภีร์ใบลานให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา

ใบลานแก้ไข้มงหลังคา ก้านใบยังพบว่า มีการนำมาทำพื้นกระท่อมและฝาผนัง สำหรับที่อยู่อาศัยได้ดี

กระดุกลาน คือส่วนที่อยู่ใกล้กับบริเวณหนามแหลม มีความแข็งและเหนียวมากกว่าก้านใบ นำมาทำคันทกลดพระจุตงค์ รวมทั้งทำขอบตะกร้า ขอบกระด้ง และทั้งผลิตภัณฑ์อื่น ๆ

ท้องถิ่นภาคใต้ นำยอดลานพรมมาฉีกเป็นใบ แล้วสานออกเป็นเส้นๆ ปั่นเป็นเส้นยาวคล้ายกับด้าย จากนั้นนำไปใช้ทอเป็นแผ่น เรียกกันว่า “ห่มอวน” หรือ “หางอวน” สำหรับต่อปลายอวน ใช้เป็นถุงจับกุ้ง สานถุงใส่เกลือ ซองใส่ยาฉุน ซองแว่นตา และอื่น ๆ

ดอกของลาน ออกเป็นช่อใหญ่คล้ายรูปพีระมิดตรงส่วนยอดของลำต้น มีความยาวประมาณ 6 เมตร ก้านชูช่อดอกสั้นหรือไม่มี ส่วนแกนช่อดอกยาวประมาณ 6 เมตร มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 35 เซนติเมตร โดยแกนช่อดอกจะมีถึง 30 ก้าน แขนงของก้านช่อดอกย่อยมีถึง 40 ก้าน ในแต่ละก้านจะยาวประมาณ 5-25 เซนติเมตร ในช่อดอกหนึ่งจะมีดอกลานอยู่เป็นจำนวนมากเป็นล้านๆ ดอก โดยดอกจะมีสีเหลืองอ่อนและมีกลิ่นหอม

ขึ้นในที่ดินของชาวบ้าน

นับตั้งแต่เมื่อเริ่มออกช่อดอกและบานกลายเป็นผลสำหรับกิน ใช้เวลาประมาณ 1 ปีขึ้นไป ผลมีลักษณะกลมรี สีเขียว มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3.5-4.5 เซนติเมตร หนึ่งผลมีหนึ่งเมล็ด เมล็ดมีลักษณะกลมสีดำ ส่วนเนื้อในของผลจะคล้ายกับลูกจากหรือลูกชิต สามารถนำมากินได้ ผลลานหากยังอ่อนอยู่เนื้อมีน้อย ส่วนใหญ่จะมีน้ำในผล ขณะเดียวกันหากแก่เกินไปเนื้อก็จะแข็ง ผลลานจะทยอยแก่ตั้งแต่โคนช่อดอกไปยังปลายช่อดอก ในต่างจังหวัด มักนำผลลานมากินเป็นผลไม้ จะให้ความรู้สึกเหมือนกินเนื้อมะพร้าวอ่อน ลูกจาก และตาบ แต่ต้องระวัง หากกินมาก เนื้อของผลจะไปขยายในท้อง ทำให้อึดอัดและอาจจะอาเจียนได้

ในทางยา เปลือกลานใช้เป็นยาระบาย ใบลานเผาไฟใช้เป็นยาขับพิษ แก้อักเสบ รากใช้ฝนแก้ร้อน ขับเหงื่อ วงจรชีวิตของลาน มีอายุตั้งแต่ 20-80 ปี หมายถึงตั้งแต่เมล็ดงอกจนกระทั่งออกดอกและติดผล หลังติดผล ต้นลานก็จะตาย ด้วยเหตุนี้จึงเรียกกันว่า “ลานลูกฆ่าแม่”

ที่อุทยานแห่งชาติทับลาน มีประชากรของต้นลานขึ้นอยู่จำนวนมาก โดยธรรมชาติ เมื่อลานออกดอก ติดผล เมื่อผลแก่ก็จะร่วงลงดิน กระจายไปรอบๆต้น ยามใดที่สภาพแวดล้อมเหมาะสม เมล็ดก็จะงอกต้นใหม่ขึ้นมา ปริมาณการงอกและเติบโตเป็นต้นใหญ่ของลานมีไม่มากนัก ลองคิดดูผลลานมีมากกว่าล้านผลใน 1 ต้น หากเปอร์เซ็นต์การงอกและอยู่ได้ของต้นสูง คงเห็นต้นลานมากกว่าที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ถึงแม้ว่าจะได้ชื่อว่า เป็นต้นไม้ที่ลูกฆ่าแม่ แต่ก็เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ ถึงแม้ต้นแม่จะตาย แต่ก็ตายเพื่อเกิด คือให้ลูกได้เกิดและเจริญเติบโตเป็นต้นใหม่นั้นเอง

แหล่งที่มาของข้อมูล

https://www.technologychaoban.com/news-slide/article_5220